

АТРИБУТИВНІ ОСНОВИ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ТА ДИСКРЕЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ СУДДІ ЯК ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

УДК 340.132;34.033;347.93

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2021-5.05>

НАТАЛІЯ ГУРАЛЕНКО

доктор юридичних наук,

доцент кафедри людських прав

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича, Україна

n.huralenko@chnu.edu.ua

Анотація. У статті аргументується підхід, згідно з яким інтерпретаційна та дискреційна активність судді під час його професійної діяльності є необхідним засобом, за допомогою якого зміст абстрактних, відносно визначених правових норм конкретизується, і вони стають застосовними при вирішенні окремих спірних ситуацій. Суддя моделює пошук оптимального рішення щодо конкретної юридичної ситуації. Узгодження унікальності судової справи та формальності законодавчих приписів, які вирішують при вирішенні цієї справи неможливе без інтерпретаційної та дискреційної активності. Однією з особливостей динаміки інтерпретаційної та дискреційної активності судді є його інтелектуально-творчий характер; не допустимі механічна трансформація норм права в індивідуальні акти та «шаблонне» використання попередніх судових рішень. Інтерпретаційна та дискреційна активність судді поєднує в собі раціонально-технічний та екзистенційно-смысловий рівні, зумовлює необхідність високого рівня особистісної й професійної зрілості в судді.

Суддівська інтерпретація та дискреція – експлікація гносеологічних, орієнтаційних, інтелектуальних та творчих операцій, важливий засіб духовної самореалізації судді, що передбачає не тільки техніко-юридичне, логічне пристосування конкретної ситуації до наявних нормативних актів чи навпаки, але й визначення ним свого правового місця в загальній структурі процесуальних відносин, усвідомлення характеру своєї відповідальності перед суспільством. Суддівський розсуд зводиться не лише до гносеологічного механізму практичного застосування готових мислеформ юридичних норм і принципів права, а й творення потенціалу світоглядних цінностей у формі особистих переконань, досвіду, підсвідомих проєкцій судді.

Суддівська пізнавальна діяльність зводиться не лише до застосування норм права, а й творення світоглядних цінностей у формі особистих переконань, досвіду, підсвідомих проєкцій судді. Проблема тлумачення не зводиться до суто технічної майстерності оперування законодавчими приписами, в ній важливим моментом є «кут зору» на дійсність, що виробляється на основі професійного досвіду й стійко закріплюється у правосвідомості.

Ключові слова: суддівська діяльність, інтерпретація права, дискреція, фактичні обставини справи, норма права, правова аргументація, правова комунікація, правова свідомість.

ATTRIBUTIVE BASIS OF THE JUDGE'S INTERPRETATIVE AND DISCRETIONARY ACTIVITY AS A REQUIREMENT TODAY

UDC 340.132;34.033;347.93

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2021-5.05>

NATALY HURALENKO

LLD, Associate Professor of the Department of Human Rights

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine

n.huralenko@chnu.edu.ua

Abstract. The article deals with the approach according to which the judge; interpretive and discretionary activity during his / her professional occupation is a necessary method of specifying the content of abstract,

relatively defined legal norms; and these norms become applicable in solving certain debatable questions. The judge creates the search for the best solution of a particular legal position. Reconciling the uniqueness of the law case and the formality of the legislative provisions resolving this case is impossible without interpretive and discretionary activity. One of the peculiarities of the dynamics of the interpretive and discretionary activity of the is its intellectual and creative nature; mechanical transformation of the norms of law into individual acts and quot; stereotype and quot; application of previous court decisions are not admissible. The judge interpretive and discretionart activity combines rational-technical and existential-semantic levels, which necessitates a high level of personal and professional maturity of the judge.

Judicial interpretation and discretion is an explication of epistemological, intellectual and creative operations, an important means of spiritual self-realization of a judge, which involves not only the technical-legal, logical adaption of a specific situation to existing normative acts or vice versa, but also the determination by him of his legal place in the general structure procedural relations, awareness of the nature of one's responsibility to society. Judicial discretion is reduced not only to the epistemological mechanism of the practical application of ready-made thought forms of legal norms and principles of law, but also to the creation of the potential of worldview values in the form of personal beliefs, experiences and subconscious projections of the judge.

The judicial cognitive activity is reduced not only to the application of the norms of law, but also to the creation of ideological values in the form of personal beliefs, experience, subconscious projections of the judge. The problem of interpretation is not only technical skills in legislative provisions; it covers an important "standpoint" of the reality based on the professional experience and legal consciousness.

Key words: judicial activity, interpretation of law, discretionary, factual circumstances of the case, norm of law, decision of the judge, legal argumentation, legal communication, legal consciousness.

Узгодження унікальності і своєрідності конкретних фактичних обставин судової справи та формальності загальних приписів закону, які застосовуються судом при вирішенні цієї справи неможливе без інтерпретаційної та дискреційної складових. Герменевтична та дискреційна константи в процесі правозастосовної діяльності спроможні надавати нового імпульсу розвитку думки судді для вирішення сучасних нагальних проблемних питань, що не завжди нормативно чітко визначені законом.

Прогресивне динамічне суспільне життя постійно модифікується, ускладнюється й вимагає релевантної правової детермінації. Здатність законодавчої норми змінюватися разом зі зміною суспільних відносин становить головну ознаку її ефективності та визначає її спроможність слугувати надійним регулятором суспільних відносин. Натомість закон не завжди в силах передбачити нескінченну кількість можливих стихійно мінливих соціальних ситуацій, спрогнозувати все розмаїття випадків свого практичного застосування.

Узгодження загальності норми закону та індивідуальності фактичних обставин конкретної справи – складний пізнавальний процес, в якому особлива роль відводиться судді. Досвідчений суддя знаходить «золоту середину» між формальністю, загальністю закону й індивідуальними, особливими ознаками конкретного випадку, що й становить найважливіший момент суддівського пізнання: інтерпретувати загальну законодавчу норму кожен раз з врахуванням особливостей конкретної ситуації. Роль судді у процесі застосування права полягає в тому, що, інтерпретуючи абстрактну норму закону, він водночас виступає творцем її смислу в кожному конкретному випадку, «тут і зараз». Саме в процедурі застосування правової норми інтелектуальна складова інтерпретатора-судді має вирішальне значення, а його мислення є тим ключовим механізмом, який дає можливість зінтерпретувати зміст закону, оцінити суть останнього, його відповідність під кутом зору конкретної ситуації.

Метою дослідження є комплексний аналіз проблеми інтерпретаційної та дискреційної активності судді з позиції пізнання суддею у такому процесі незмінного дуалізму фактичних обставин справи й норми закону.

Стан вивчення окресленої у дослідженні проблематики засвідчує, що спроби реконструювання напрацювань і формування новітніх концептуальних підходів щодо характеристики ефективних засобів організаційного, процесуального, методологічного забезпечення пізнавальної інтерпретаційної та дискреційної активності судді були означені у правовій доктрині. Аналіз основних напрямів правової думки таких як, школи «вільного права» (Є. Ерліх, Ф. Жені, Г. Канторович), прагматичного інструменталізму (Р. Паунд), правового реалізму (К. Ллевелін, К. Олівекрона, Дж. Френк, О. Холмс), екзистенціально-феноменологічної герменевтики (Г.-Г. Гадамер, П. Рікер, А. Кауфманн), які у пізнанні істинної природи суддівської діяльності типово акцентували увагу на проблемах суддівського вільного правознаходження, суддівської правоінтерпретації, неспіврозмірності нормативності права і багатогранності

соціального життя, критиці механічного прийняття судового рішення, дозволив зробити висновок щодо взаємодії концептуальних проєкцій вищезгаданих напрямів. Водночас кожна концептуальна проєкція як універсальна логічна конструкція залишається по суті спекулятивною системою, що базується на низці фундаментальних положень, припущень, сумнівів чи заперечень, пропонує свій погляд на суддівську діяльність у контексті правоінтерпретаційного та дискреційного функціонування, претендуючи на універсальне пояснення її буттєвих основ, виокремлення та розкриття окремих пластів такої діяльності.

Значну актуалізацію проблем суддівського правознаходження у цьому процесі здійснив засновник сучасного соціологічного напрямку в праві австрійський юрист *Євген Ерліх (O. Ehrlich)*, який наголошував на потребі створення нового підходу, що спрямував би зусилля законодавства на судову практику, усунув би розрив між законом і фактичними суспільними відносинами, спромігся би пристосувати право до життєвих реалій. Віра в те, що всі правові судження й судові рішення, зокрема, дедуктивно й безпристрасно виводимі із системи абстрактних правових концепцій, концептуальних формалізмів, ілюзорна. Закон ніколи не буває повним і адекватним; зміна соціальних умов неминуче приводить до того, що він починає застосовуватися в дусі нового часу. Тільки «живе право» відповідає на перманентно змінні запити дійсності, саме змінюється відповідно до життєвих потреб, органічно розвивається і вдосконалюється в контексті суспільних відносин [6].

На засадах універсального герменевтичного методу проаналізовані основи взаємозумовленості судової практики та юридичної інтерпретації у працях *Ганса Георга Гадамера (H.-G. Gadamer)*. Гадамерівська герменевтика – це філософія розуміння як засіб існування людини, що пізнає, оцінює і діє. Найважливіша мета, яку Г.-Г. Гадамер поставив перед герменевтичною філософією, полягала в тому, щоб досягнути теоретичного визнання герменевтичного досвіду [2]. Для аналізу даного поняття автор використовував модель відношень між читачем і текстом, яка виступає прототипом для моделі відношень між суб'єктом пізнання і пізнаним ним об'єктом. З допомогою цієї моделі він показав нерозривність трьох складових компонентів досвіду – розуміння, тлумачення та застосування (аплікація). Як вважає філософ, витлумачення – це не якийсь окремий акт, заднім числом і при нагоді доповнюючий розуміння; розуміння – завжди витлумачення, а останнє відповідно є експліцитною формою розуміння, застосування є такою ж частиною герменевтичного процесу, як розуміння й витлумачення. Не обмежуючи проблему релевантності герменевтичної рефлексії філософською теорією, Г.-Г. Гадамер вказує на можливість її практичного застосування у сфері правосуддя. Німецький учений зазначає, що юридичний текст реалізує себе лише через тлумачення. Сам по собі, закон – це «мертва» матерія з нульовою цінністю, яка оживає та знаходить своє існування лише у виконанні.

Порівнює тлумачення загальних норм із пошуком справедливого вирішення юридичного конфлікту *Поль Рікер (P. Ricoeur)*. Французький філософ виходить із того, що багатство змісту щоденних життєвих відносин, які започатковують справжнє («неписане») право, неможливо відобразити в абстрактних нормах, а тому судді слід «відшукати», «вилучити» це право з суспільного змісту самої справи, керуючись розумом, совістю, уявленнями про справедливе в сучасному житті. Законодавчі тексти – своєрідні дороговкази в пошуках справедливого рішення, вихідні точки, а не завершення пізнання. Розуміння багатозначних висловлювань є водночас і моментом саморозуміння, тому інтерпретація завжди потребує рефлексії, однак суб'єкт, який здійснює критичне осмислення не є чистою субстанцією, оскільки задовго до свого самовизначення в цьому акті він уже визначений екзистенцією [9].

Правову герменевтику як оригінальний засіб знаходження права розкриває *Артур Кауфманн (A. Kaufmann)*. «Справжнє» право, глибоко переконаний учений, поєднує в собі взаємодоповнюючі елементи сутності (справедливості як природного стану людини) та існування (екзистенції). У поєднанні в герменевтичному колі структурованих елементів сутності та існування досліджується право в розвитку. Цей процес не обмежується рівнем законодавства й головно відбувається на рівні судового рішення. Розуміння «справжнього» права дає герменевтичний метод, а основу його знаходження складає дещо «онтологічне» – свобода як природний стан людини, яке неможливо вилучити безпосередньо з абстрактної юридичної норми і яким суддя не може «розпоряджатися на свій розсуд», – це «річ-право». Онтологічне «річ-право» – це не щось «речово-субстанційне», а сама людина як особистість [7].

Різноманітність життєвих обставин, їх непередбачуваність, а також складність самого права, розуміння його сутності не дозволяють з абсолютною точністю, «математично» вирішити будь-яку юридичну ситуацію. Таке абстрагування неминуче зіштовхнеться із труднощами реалізації при наявності

нетипових, одиничних, неординарних життєвих обставин. Усі життєві обставини різні, й визначити їх властивості в одній абстрактній нормі закону неможливо.

Інтерпретаційна та дискреційні складові в судовій діяльності як мисленнєві процеси одержання суддею істиннісного знання про фактичну сторону справи здійснюються у площині раціонально-технічного та екзистенційно-смыслового методологічних рівнів.

Прийнявши раціоналізм як методологічний рівень інтерпретації, як основну гносеологічну настанову, пошук матеріально-правового рішення ситуації (рішення ситуації по суті), для якої треба знайти істинне вирішення, також зводиться до максимальної логічності й несуперечливості. Об'єктивна істина досягаються в результаті раціонального пізнання, для якого характерна опора на логічну переконливість мислення, віддання переваги несуперечливості зовнішній правдоподібності, конструювання спеціального категоріального апарату, моделювання понятійних конструкцій. Атрибутивні ознаки раціональної інтерпретації – аналіз (процедури розрізнення, розділення, диференціації), синтез (процедури узагальнення, установлення подібності, об'єднання, інтеграції), послідовність, понятійність, рефлексивність, логічна строгість і переконливість, системність, дискурсивність, критичність, обґрунтованість, емансипація думки й апеляція до розуму всупереч показанням почуттів.

Розумова діяльність, пов'язана з оцінкою наявної інформації, не завжди може бути підпорядкована законам логіки, в яких умовиводи передбачають строгу послідовність. Часто навіть найкращі прийоми техніки, найсучасніший логіко-поняттєвий апарат не можуть гарантувати достеменність досягнення істинності знання. Якщо у стабільному світі атрибутивних ознак раціональності достатньо, оскільки, виявивши типові ситуації, можна розробити для них стандартні рішення, то в інформаційному суспільстві, темпоральному, плюралістичному, спонтанному, нестабільному, інтегративному, що набуває все більше й більше глобальних проблем, виникає потреба в дещо іншому мисленні.

Весь досвід раціонального пізнання матиме тільки службовий характер. Надмірне захоплення логікою неодмінно призведе до схематизації та спрощення мінливого соціального життя, а не до досягнення його глибинних основ. У процесі своєї діяльності суддя не тільки керується розумінням й тлумаченням права з погляду юридичних понять і конструкцій юридичної логіки, але й вдається до інтуїтивного проникнення у зміст норми права, відшукує її зв'язок з реальним життям. У зв'язку з тим, що правове мислення глибоко герменевтичне за своєю суттю й постійно поповнюється за рахунок одиничних випадків, які це знання зумовлюють, сьогодні суддя не тільки застосовує закон, але і сам своїм вироком робить внесок у розвиток права [1, с. 45]. Інтерпретація ним права не обмежується пошуком того, що встановив колись законодавець і що міститься в законі, а на противагу цьому, стає актом «нового креативного правотворення». Чим більший проміжок часу між датою видання норми закону і моментом її застосування, тим більшою допустима для добудови норми свобода суддівського розсуду і тим сильнішою необхідність урахування зміни соціально-етичних уявлень і зміни під впливом цієї необхідності тієї початкової цілі, яку ставили перед собою колись автори закону. Як результат – інтерпретація не зводиться лише до встановлення того, що вже має юридичну силу, а в окремих випадках стає актом пошуку та творення нового права.

Правова позиція, згідно з якою інтерпретація права не обмежується пошуком того, що встановив законодавець і що міститься в законі, а, на противагу цьому, є актом «креативного правотворення», нині абсолютно переважає у діяльності Європейського суду з прав людини. Інтерпретація, яку у своїх рішеннях здійснює Європейський суд з прав людини – це не лише акт пізнання фактичних обставин справи, встановлення того, що вже має юридичну силу, але акт ефективного й динамічного творення нового права.

Сформульована Європейським судом з прав людини у справі «Ейрі проти Ірландії» правова позиція – «Конвенція гарантує не теоретичні та ілюзорні права, а права, які мають практичний вплив і є ефективними», – зіграла вирішальну роль у визначенні його ролі в європейській системі захисту прав людини [10]. Саме потреба здійснення на практиці дійового захисту прав і свобод людини обумовила застосування Судом такого підходу до тлумачення норм Конвенції, який дозволяє йому постійно розширювати встановлені Конвенцією гарантії. З огляду на це, принцип ефективного та динамічного тлумачення конвенційних норм у практиці Страсбурзького суду фактично перетворився на спосіб «експлуатації» потенційних можливостей Конвенції. У спробах тлумачення Конвенції Суд базується скоріше на самому її духові, ніж на її букві, та розглядає передусім майбутні перспективи її застосування, а не її значущість для минулого.

Рішення Європейського суду з прав людини прийняті із метою забезпечення «живучості» Конвенції про захист прав людини і основних свобод, підтримування її ефективності. Результативність принципу ефективності тлумачення Конвенції виявляється в тому, що він дозволяє найкращим чином пристосувати положення Конвенції до соціальних умов, які постійно змінюються. Цей принцип обумовлює так звану «динамічну» або «еволюційну» інтерпретацію конвенційних норм, що застосовуються Страсбурзьким судом. У його прецедентному праві вкоренилося положення про те, що Конвенція є «живим інструментом», який повинен тлумачитись «у світлі умов сьогодення».

У своїй діяльності Європейський суд з прав людини сповідує так звану модель переконливого прецеденту, тобто Суд додержується свого попереднього тлумачення в усіх випадках, якщо нема належної підстави (*good reason*) від нього відмовитись.

Інтерпретація Європейським судом з прав людини правових положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод характеризується невизначеною динамікою, наявністю соціокультурної детермінантної спонтанності виникнення нових соціальних ситуацій, існуванням можливих різномовірних траєкторій руху їх вирішення, в результаті виникнення «зазору» між абстрактним змістом положень Конвенції та їх розумінням Судом.

Будь-який нормативно-правовий акт характеризується загальністю, він не може бути справедливим у кожному окремому випадку. Процес інтерпретації норми закону творчий, співавторський, і, по суті, суддя виступає співзаконодавцем, створює нову норму, здійснюючи акт підведення конкретного випадку під загальну норму закону. Цей процес може бути розглянутий як «здатність думки», практичний силогізм, що передбачає наявність творчого компонента при вирішенні практичних питань. Відповідно до такого методологічного підходу, інтерпретація відбувається за допомогою почергового переходу від аргументації, що використовується в ситуації, до аргументації, яка стосується положень закону. Такий перехід від аргументації норми закону до аргументації ситуації, яка потребує правового розв'язку, завжди є спробою інтерпретації цієї норми, спробою зрозуміти її й так скоригувати відповідно до обставин її зміст, щоб забезпечити справедливе вирішення справи.

Центральним моментом у такому процесі стає гадамерівська концепція, згідно з якою внаслідок певної «еластичності» правового регулювання «фактично правотворча сила випадку постійно підготовляє нову кодифікацію», а загальність нормативного акта та конкретність факту залишає поле дій для інтерпретатора, основна проблема якого полягає в тому, щоб «мінімізувати розрив між законом і випадком».

У процесах тлумачення та дискреції завжди присутнє особистісне знання, яке не може бути однозначно виражене формальними засобами, наявні світоглядні настанови, які для самого судді сприймаються як аксіоми. Якби спеціально розроблені об'єктивні методи інтерпретації фактів у процесі суддівського пізнання могли однозначно забезпечувати їхнє осягнення, то проблема правозастосування та правоінтерпретації зводилася до суто технічної майстерності оперування юридично значущою і спеціальною юридичною термінологією. Але ж інтерпретація та дискреція не є чисто технічними процесами, у них задіяні всі духовні потенціали особистості.

Вагому роль у процесі тлумачення законодавчих текстів відіграє правосвідомість суб'єктів, які здійснюють інтерпретацію. Від рівня правосвідомості та професіоналізму юристів-практиків залежить якість стану реалізації вимог правових приписів, їх практичне утвердження відповідно до наявних ідеалів і цінностей права. Світоглядні прояви у формі особистих переконань, уявлень та намірів судді, опосередковані ціннісними орієнтаціями, є аксіологічними основами, що визначають внутрішній, суб'єктивний аспект процесів інтерпретації та дискреції.

Сьогодні суддя не може залишатися безликим виконавцем букви закону, він мусить творчо застосовувати діюче законодавство, опираючись у своїй роботі на правосвідомість, життєвий і професійний досвід [3, с. 189]. Підмінюючи «дух» права «буквою» закону в процесі судового правозастосування, суддя фактично зводить право й закон до набору технічних прийомів для провадження певної кількості судових справ, тим самим дезорієнтуючи громадян стосовно суті правосуддя. Подолання цієї негативної й істотної за ступенем громадського впливу тенденції передбачає чітке й недвозначне розуміння судьями особистої відповідальності, дотримання кожним правил професійної етики, чесне й добросовісне виконання своїх обов'язків, прояв потрібної турботи про збереження як особистих честі й достоїнства, так і достоїнства й авторитету судової влади в цілому.

Суддівська діяльність покликана розв'язувати проблеми комунікації, з'ясування та пояснення різних, а іноді протилежних точок зору з того чи іншого досліджуваного питання, знаходячи спільний ґрунт для обміну думками, дискурсу, розуміння суті справи.

Судовий процес – це завжди змагання протилежних або навіть суперечливих інтерпретацій однієї і тієї ж групи юридично-значущих фактів. Для суду розв'язати конфлікт юридичними засобами – означає внести в ситуацію дещо таке, чого не існувало раніше, – авторитетну й таку, що має соціальні наслідки, інтерпретацію. І вироблення цієї інтерпретації часто постає як «спір про слова», котрий виявляється водночас «спором по суті». Одне й те саме явище правової реальності може бути по-різному інтерпретоване. Одним із найбільш надійних критеріїв «проникної здатності» того чи іншого варіанта інтерпретації є її текстова форма – сукупність тих якостей, які надають їй особливу якість смислової імперативності.

Яскраво виражену ігрову семантику можна спостерігати в судовому процесі, в якому потенціал герменевтичної константи постійно зростає, коли йдеться про юридичний дискурс, правову комунікацію стосовно прав і обов'язків, переконань у своїй правоті й невинуватості. У судовому процесі чітко виражена сфера перетину думок сторін, в якій обвинувачення дивиться на справу з висоти «букви закону», загальності норм права, а захист намагається показати його своєрідність, нетотожність іншим справам, непідводність під пропоновані обвинуваченням абстрактні приписи закону конкретних фактичних обставин справи. Беручи участь у такому дискурсі, породженому сторонами справи, суддя намагається прийняти справедливе рішення.

За таких умов інтерпретаційна та дискреційна активність судді зводиться до пошуку істинного смислу права і закону під час правового дискурсу. Унаслідок актуалізації певних інтерпретаційних смислів у свідомості судді в процесі цієї комунікації формується розуміння. Суддя знаходиться на перетині найрізноманітніших дискурсивних континуумів, тому в ньому постійно розгортається «конфлікт інтерпретацій», що виливається в «конфлікт мотивацій». І перемагає те смислове поле, яке володіє найбільшим потенціалом обґрунтування з позиції співвідношення загальності норми й індивідуальності фактичних обставин судової справи [5, с. 89].

Вирішальне значення в процесах інтерпретаційної та дискреційної активності судді відіграють індивідуальні характеристики судді [4, с. 88–91]. Лише високоморальна людина з найвищим рівнем аксіоінтенцій правової свідомості та адекватним мисленням гідна виносити на власний розсуд судові вердикти з позиції розширювального правотлумачення. Відтак судове реформування потрібно розпочинати не з дискусій про ідеальну структуру судової системи, а з реального підвищення якісного рівня морального та професійно-кваліфікованого потенціалу судових кадрів. Суддівська еліта покликана мислити системно, поєднуючи «дух» права і «букву» закону, мати диферентні почуття значущості виконуваних посадових функцій і максимум відповідальності за їхнє неправомірне здійснення.

Враховуючи все вищесказане можна констатувати, що розмаїття та складність правових ситуацій вимагають відповідної оцінки – визначення масштабу «загального» в кожному конкретному випадку. Однак для того, щоб «побачити» загальне в окремому, недостатньо здатності визначати алгоритмічні начала. Відтак адекватне осмислення правової ситуації суддею неминує передбачає поєднання індивідуальності, неповторності й унікальності фактичних обставин судової справи із загальністю, універсальністю норми закону.

Інтерпретаційна та дискреційна активність судді – діяльність, яка поєднує в собі раціонально-технічний та екзистенційно-смисловий рівні, зумовлює необхідність високого рівня особистісної зрілості і ставить певні вимоги до розвитку в судді як спеціаліста професійно-значимих якостей. При такому акцентуванні питань про буттєві основи професійної правотлумачної діяльності актуалізується важлива площина проблеми – першоджерельність суддівської діяльності слід шукати не тільки у сфері об'єктивної формалізації – у законі, але й у самому судді, його мисленні, бажанні досягти справедливості, активній позиції щодо непорушності конституційних прав і свобод та гарантування захисту загальнолюдських цінностей.

Інтерпретаційна та дискреційна активність судді – процес, у якому, крім суто логіко-нормативних механізмів, детермінованих специфікою самої правозастосовної діяльності, діють також механізми ціннісно-іраціональні, зумовлені гносеологічними і світоглядними особливостями мислення судді. Аналіз правової ситуації суддею не можна вважати суто об'єктивістським, в ньому відображаються

як розумові здібності судді, так і сповідуванні ним суспільні цінності, розуміння мети та смислу своєї діяльності. Важливу роль у такому процесі відіграють інтенціональні структури свідомості, і жодні намагання держави піддати через закон нормативному врегулюванню формування внутрішнього переконання судді не досягнуть своєї цілі, подібно до того, як не може бути успішною будь-яка схожа спроба «зовнішнього» підпорядкування собі «внутрішнього».

REFERENCES

1. Bihun V. S. *Filosofia pravosuddia: ideia ta zdiisnennia* : monohrafiia. Kyiv, 2011. 303 s.
2. Hadamer H.-H. *Pro istynnist slova. Hermenevtyka i poetyka: vybrani tvory* / per. z nim. Kyiv : Yunivers, 2001. S. 28–50.
3. Huralenko N. A. *Suddivske pravopiznannia: prakseolohichnyi vymir* : monohrafiia. Chernivtsi : Tekhnodruk, 2013. 352 s.
4. Denysenko L., Syroid O., Fadieieva I., Shapovalova O. *Buty suddeiu*. Kyiv, 2015. 216 s.
5. *Pravosuddia : filosofske ta teoretichne osmyslennia : kolektyvna monohrafiia* / vidp. red. V. S. Bihun. Kyiv : Referat, 2009. 316 s.
6. Ehrlich E. *Grundlegung der Soziologie des Rechts*. München und Leipzig : Duncker & Humblot, 1913. 409 s.
7. Kaufmann A. *Ontologische Struktur des Rechts. Rechtsphilosophie im Wandel*. Frankfurt am Maine : Stationeines Weges, 1972. R. 104–134.
8. Kaufmann A. *Preliminary Remarks on a Legal Logic and Ontology of Relations. Law, Interpretation and Reality*. Dordrecht, 1990. P. 104–123.
9. Ricoeur R. *Appropriation. Hermeneutics and the human sciences: Essays on Language. Action and Interpretation*. Cambridge : Cambridge University Press, 1981. P. 182–196.
10. Airey v. Ireland : rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny vid 09.10.1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_332#Text

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Бігун В. С. *Філософія правосуддя: ідея та здійснення* : монографія. Київ, 2011. 303 с.
2. Гадамер Г.-Г. *Про істинність слова. Герменевтика і поетика*: вибрані твори ; пер. з нім. Київ : Юніверс, 2001. С. 28–50.
3. Гураленко Н. А. *Суддівське правопізнання: праксеологічний вимір* : монографія. Чернівці : Технодрук, 2013. 352 с.
4. Денисенко Л., Сироїд О., Фадєєва І., Шаповалова О. *Бути суддею*. Київ, 2015. 216 с.
5. *Правосуддя : філософське та теоретичне осмислення* : колективна монографія / відп. ред. В. С. Бігун. Київ : Реферат, 2009. 316 с.
6. Ehrlich E. *Grundlegung der Soziologie des Rechts*. München und Leipzig : Duncker & Humblot, 1913. 409 s.
7. Kaufmann A. *Ontologische Struktur des Rechts. Rechtsphilosophie im Wandel*. Frankfurt am Maine : Stationeines Weges, 1972. P. 104–134.
8. Kaufmann A. *Preliminary Remarks on a Legal Logic and Ontology of Relations. Law, Interpretation and Reality*. Dordrecht, 1990. P. 104–123.
9. Ricoeur P. *Appropriation. Hermeneutics and the human sciences: Essays on Language, Action and Interpretation*. Cambridge : Cambridge University Press, 1981. P. 182–196.
10. Airey v. Ireland : рішення Європейського суду з прав людини від 09.10.1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_332#Text